List 26. **NOVICE** Tečaj XXXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 26. junija 1878.

Obseg: Dobro pleme — živinoreji velik dobiček. — Odprto pismo družbe kmetijske Kranjske planinarjem v Bohinji in Tominu o umnem mlekarstvu in sirarstvu. — Še enkrat: Ali so kamniti tabernakeljni dobri ali ne? — Storžič. — Na Pehlicah. (Dal.) — Iz govora dr. Vošnjaka v shodu slovenskih volileev v Žavcu. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Dobro pleme — velik dobiček.

Pogovor nekaterih gospodarjev z učiteljem na kmetih.

Spomlad nam je letos mila bila; izrastlo nam je mnogo sená, ugodno vreme pa nam je pomoglo, da smo obilni pridelek srečno spravili domú. Živinici naši tedaj ne bode manjkalo dobre krme. Mislim, možje, da bi zdaj čas bil prevdariti: ali imamo za naše krave lepega in za pleme dobro pripravnega bika?

Tako je izvedeni in za napredek kmetijstva vneti učitelj B. govoril gospodarjem, ki so okoli njega sedeli pod lipo.

Ne moremo se pač hvaliti z grajščinskim bikom, pa še dobro, da tega imamo za 56 kravic naše vasi — odgovorí na to eden izmed pričujočih gospodarjev.

Na to poprime učitelj zopet besedo in pravi: Menim, da vam ni treba še le na dolgo in široko dokazovati, koliko je ležeče na dobrem biku, po katerem se veliko dá zboljšati zárod, da pridejo veča, lepša in bolja teleta na svet. To gotovo veste vi tako dobro, kakor vem jaz. In le čuditi se je, da ne spoznavajo tacega dobička dandanes že vsi kmetovalci in da, če tudi imajo lepe krave, so zadovoljni z vsako bikovsko pokveko. Le zanikernost, kakor pri marsikaterih drugih rečéh, je tudi tukaj kriva napčne živinoreje.

O tem imate res prav, gospod učitelj, da dober in domačemu plemenu primerno velik bik nareja teleta, ki jih mesár za 5 in še več goldinarjev dražje plačuje, kakor druga. Tega sem se sam prepričal pri svojem bratrancu v Š., kjer imajo bika, ki je bil predlanskim kupljen od družbe kmetijske. Očiten je res dobiček, če ima gospodar kake 3 ali 4 krave, da si po takem leto in dan že precej pridobí pri teletih.

Veselí me, da slišim take pametne besede med vami — reče učitelj. Jaz bi temu le še dodal to, da po slabih bikih več krav jalovih ostane, ali da jih morajo 4 ali 5krat k biku gnati, ki se po takem za četrt leta kasneje ubrejijo, večkrat tudi zvržejo, česar krivi so mnogokrat tudi biki. Pa tudi to ni izmišljena stvar, da krave po lepem teletu bolje molzejo kakor po revnem živinčetu.

Če je vse to res, kar nam pripovedujete — se oglasi drug gospodar — se kmetje pač s pametjo kregamo, da ne iščemo dobrih juncev. Le to je žaltova, da nimamo denarja si omisliti takega blagá!

Kar eden ne zmore, jih zmore več skupaj — to je pač že znana stvar, in zato menda bode, kakor smo v „Novicah“ brali, kmetijska družba prihodnjemu deželnemu zboru predložila nasvèt, naj izdela postavo, po kateri naj se občinam naklada dolžnost, da si vsaka soseska omisli pripravnega junca ali po večem številu krav tudi več juncev za pleme.

Prijatelj! tudi brez take postave, ki jo kmetijska družba namerava in katero imajo že v nekaterih drugih deželah — seže učitelj z besedo vmes — bi môgli pametni kmetovalci sami do dobrega bika za pleme priti, in to brez silnih stroškov. Naj vam to bolj na drobno razložim. Brez velicih stroškov, ki bi zadeli enega gospodarja, se dá dober bik kupiti tako, da tisti živinorejci, kateri imajo krave, po številu svojih krav zložijo za nakup bika potrebni denar. Če je, na priliko, bik za pleme namenjen 50 kravam in ta bik veljá 150 gold., bi po takem en gospodar za vsako svojo kravo za nakup tega bika moral donesti 3 goldinarje. Če pa bi bilo 80 krav (in to je najviše število krav za enega bika po umni živinoreji), znašalo bi plačilo za vsacega gospodarja še manj. Tako kupljenega bika prevzame eden izmed dotičnih sosedov v oskrbovanje, ali pa se vsi ti sodeležniki poredoma vrstijo v oskrbovanji. Da se tak plemenski bik dobro glešta in čedno drží, se ve da bi moralo veljati za glavno zapoved. Dalje bi moral vsak deležnik plemenskega bika po številu krav za krmo njegovo donašati potrebnega sená in nekoliko ovsa. Za trud oskrbovanja in za steljo ostane gnoj tistemu, v čegar hlevu je bik. Da so nekdaj naši predniki po enega bika ali več bikov skup redili, to nam kaže še dandanes imé tacih senožet, ki so se imenovale bikovine (bikovne*). Ko pa se dosluženi plemenski bik prodá mesarju, se drug kupi namesti njega, to pa, za kolikor več se je prodal kakor kupil, se razdelí med sodeležnike po številu krav. Po tej poti se dá dober bik za celo sosesko skupaj omisliti in dober kup rediti.

Lejte! saj je res to pametno — slišimo več gospodarjev rêči.

Kaj pa bodo zanikerneži rekli? — To ni za nas — se oglasí Bureževv Jurij in gre v krčmo, kjer še tisti večer zapije pol tega, kar bi moral za bika doplačati, katerega bi soseščani skupaj imeli.

*) To ime se je res še do današnjega dne ohranilo. Če bi nam kdo, komur je kaj več o bikovinah znano ali kdor kaj več o njih pozvedeti more, kako je bila ta stvar vredjena, zelo bi nam vstregel s zgodovino te starodavne naprave. Vred.

Odprto pismo družbe kmetijske Kranjske planinarjem v Bohinji in Tominu o umnem mlekarstvu in sirarstvu.

Družba kmetijska Kranjska in Goriška ste za potrebno spoznale, da se nastavi popoten učitelj mlekarstva in sirarstva, ki bi nalogo imel, voditi in nadzorovati sirarske družbe v Bohinji in Tominu, pa tudi na drugih planinah Kranjskih in Goriških, če bi potreba bilo.

Ker se jima je posrečilo, v Švicarji gosp. Tomažu Hitzu najti izvrstnega zvedenca v mlekarstvu in sirarstvu, ste se te družbi zedinjeni obrnile do sl. ministerstva kmetijstva s prošnjo, naj iz državne blagajnice za obe deželi skupaj blagovoli mu v gori navedeni namen primerno plačo dati. C. k. ministerstvo je vslišalo to prošnjo in od novega leta počenši do konca letošnjega leta je gosp. Hitz nastavljen za popotnega učitelja v mlekarstvu in sirarstvu za deželo Kranjsko in Goriško.

Če se bode ta nova naredba vspešno letos vršila, je obljubilo sl. ministerstvo tudi za prihodnje leto v ta cilj in konec državne podpore.

Gosp. Hitz je skušen mož in ves sposoben za mesto tacega učitelja; to ve družba kmetijska Kranjska in družba kmetijska Goriška.

Da pa kakoršen koli učitelj more vspešno spolnovati svoj poklic, treba je, da najde učencev, ki ga z veseljem poslušajo in se radi ravnajo po podukih njegovih.

Zato ste navedeni družbi kmetijski dobile nálog, da gosp. Hitza predstavite za učitelja gospodarjem obojnih dežel, kjer se ima mlekarstvo in sirarstvo na tako stopinjo povzdigniti, da bode v prvi vrsti donašala dotičnim gospodarjem samim veči dobiček, po tem pa tudi obema deželama po kupčiji z dobrim blagom (sirom) veliko korist.

Da gospodarji poznajo delokrog gosp. Hitza in se vedejo proti njemu tako, da more on opravljati učiteljstvo svoje z vspehom, ki ga ministerstvo kmetijstva pričakuje, zato jim v tem pismu razložimo vse, kar jim je vedeti potrebno o tej zadevi.

Gosp. Hitz bo planinarjem (planšarjem) in njihovim učencem dajal dejanski (praktični) pa tudi, če treba, teoretični poduk v napravljanji mastnega in nemastnega sira, surovega masla in ožemčiča.

Podučeval jih bode tudi o tem, kako naj se delajo sirarski zapiski in računi.

Prvomestnikom in drugim deležnikom sirarskih družeb bo dajal vodila in svete o napravi sirarskih družeb, in kako naj napravljajo družbene zapiske in račune.

Podučeval jih bo o tem, kako se mleko preiskuje in kako naj se delajo in vredujejo sirarska poslopja.

Gosp. Hitz bo hodil od kraja v kraj, kjer so sirarske družbe; ob času, ko je živina na planinah, bode, če je le mogoče, vsaj enkrat med letom obiskal vsako planino in se tam po potrebi mudil.

Planšarji in učenci so v vsem, kar se tiče mlekarstva, dolžni ubogati naukaze gosp. Hitza.

Če bi treba bilo, se bode gosp. Hitz po željah kmetijskih družeb podal tudi na druge planinske kraje Kranjske in Goriške dežele, na koncu leta pa bode družbi Kranjski in Goriški poročal o svojem delovanji.

Obe družbi kmetijski se nadjate, da bodo dotični gospodarji radi poslušali nauke izvedenega moža in se na svojo lastno korist o tem hvaležni skazali sl. ministerstvu kmetijstva, ki jim pošilja učitelja umnega mlekarstva in sirarstva, po katerem se utegne tudi sir Slovenski v kupčiji povzdigniti na veljavo Švajcarskega sira.

Hvaležni pa morajo naši Kranjski gospodarji še posebno biti gospodu župniku Mesarju, katerega po pravici smemo imenovati očeta umnejšega mlekarstva in sirarstva na Kranjskem, ki je bil neutrudljiv posredovalec med našimi Bohinjskimi gospodarji in družbo kmetijsko Kranjsko.

Po naročilu sl. odbora družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 20. junija.

Dr. Jan. Bleiweis.

Obrtnijske stvari.

Še enkrat: ali so kamniti tabernakeljni dobri ali ne?

(*Poslano.*) Kdor je moje „poslano“ v 22. litu „Novic“ bral, lahko je spoznal iz onih kratkih vrstic, če jih je hotel prevdariti mirne krvi, edino le dober namen, varovati farna predstojništva (zlasti naše dni, ko je za denar tako strašansko hudo) škode, ki jo je uzrokovala že marsikje naprava kamnitih tabernakeljnov. Omenil sem ondi izmed več mi znanih dokazov le enega, ki je pa po mojih mislih dosto jasno pričal o tem, kar sem govoril in svetoval. V „Slovencu“ štev. 63. se nahaja pa zoper to „poslano“ odgovor, ki poleg druzih, ne „ad rem“ spadajočih „stranskih mahljejev“ v sebi ima dovolj vščipljive „satire“.

„Kdor molčí, pritrjuje“, pravi naš slovenski pregovor; in akoravno v resnici ne rad, sem vendar v svoje opravičenje prisiljen, spregovoriti o tej zadevi še enkrat, in to tem več, ker pridigar neresnice pred svetom, in to po nedolžnem, ne ostanem ravno rad.

Ker „Slovenčev“ gosp. dopisnik proti sklepu svojega spisa med drugim pravi, da farnim predstojništvom noče ukazovati: „naj na lastno korist to opusté ali storé“, rečem, da opuščati kamnitih tabernakeljnov tudi jaz nisem nikomur ukazoval, ampak le svetoval sem, in tega tudi še danes ne preklicujem. Zakaj ne, razložil bom v današnji obrambi svoji.

Kar je navedel gosp. dopisnik v svojem odgovoru o Benetkah, zarad tega se ne spuščam v nobeno „polemiko“. On, kakor pravi, Benetke pozná, jaz jih ne poznam; toliko pa vendar vem, da one (Benetke) so tam, naše cerkve pa tukaj. S tem, če se kamniti tabernakeljni v Benetkah dobro sponašajo, našim cerkvam še ni za las pomagano. — Tudi zarad kamnitih tabernakeljnov po Ipavski dolini in po Krasu nočem oporekati. Mogoče, da je tako, kakor gosp. Gnj. trdi. Znano je namreč, da je tam (zlasti po Krasu) svet zarad podzemeljskih votlin nenavadno suh; morda so zarad tega tudi tam cerkve bolj suhe. Zvedel pa sem za gotovo • dveh cerkvah Ipavske doline, koliko nadlogo sta prizadjala tam kamnita tabernakeljna dotičnim g. duhovnikom in kako pogostno so morali obhajilne sv. hostije na novo posvečevati, ker so se jim prejšnje v ciboriju skup sprejemale. — Tudi z tabernakeljnom v Alojznici mi je gosp. Gnj. le malo dokazal. Vprašanje je namreč: je li taisti kamniten ali pa iz lesa in cinka? Po mojih mislih, katerih pa tudi nikomur ne vsilujem, sta pri njem glavna faktorja les in cink, kamen pa le zunajna olepšava. Naj gosp. dopisnik vzame Alojzniškemu in Horjulskemu tabernakeljnu iz njihvega osredka leseno-cinkasto omarico, potem bode govoril brž kot ne drugače in umel, kaj pomeni beseda „nepraktično“. Usojam si pa tu omeniti, kar sem iz ust zanesljivega gospoda čul, da je tudi Horjulski ta-

bernakelj delal zarad vlažnosti nekoliko časa velike težave. Je li to popolno res, ne vem; če pa je, in če je še le vložena leseno-cinkasta omarica vlažnost odstranila, vprašal bi: čemu je pač tega treba bilo? Pridno naj bi bili po nasvetu gosp. dopisnika okna odperali in cerkev prezračevali, in pomagano bi bilo, „tabernakelj bi se ne bil potil“.

Da vendar ne vstane zarad tega kakošna nova pravda, je li Alojzniški tabernakelj kamniten ali leseno-cinkast, naj obveljá prvo, — zahtevam pa za se vendar tudi pripoznanje, da je vnanja olepšava kamnitna. Menim, da se mi to ne bo ovrgo. Oglejmo si pa zdaj to olepšavo nekoliko bolj natančno. Ona je lepa, včasih zeló lepa, zlasti če je dotični umetnik vzel za to večvrsten lep kamen in ga znal združiti v soglasje (pa ne muzično, da se prav razumemo); ona je mnogokrat zeló umetno izdelana, zato pa navadno tudi draga, večkrat jako draga — notranje vrednosti ali cene, pa nobene nima. Naj na pr. od kamnitega tabernakeljna vkruši ali odbije kdo, vzemimo, da le po nesreči ali nerednosti (kar je vse lahko mogoče) kako tako olepšavo, kdo bo kaj za-njo dal? Dotično cerkveno predstojništvo sme zadovoljno biti, če dobí človeka, ki mu bo to reč tako zopet nazaj prikital, da se bo stalno dobro držala. In če se kak tak oddelček po nesreči celó še izgubí, je vprašanje, se bo li dobil vsak čas mojster, ki bo morda za dragi denar to reč zopet popraviti in z novo enako namestiti mogel? Takih okoljšin jaz zopet ne morem vvrstevati praktičnim stvarém.

O navedeni razsodbi rajnkega P. Ulrih Greiner-ja pa jaz rečem le toliko: Menim, da umem nemški, pa vsakdo, kdor prebere stavek: „Was Form und Materie anbelangt, mustergiltig“, djal bo z menoj vred, da se tu med vrsticam še lahko marsikaj bere, in da „Form und Materie“ pri vzvišenih namenih cerkvenega orodja, osobita pa tabernakeljna, še zdavnej ni vse. Z besedami na priliko „Unbedingt nach allen Seiten und in jeder Beziehung unübertrefflich“ menim, da bi se bilo še dokaj več povedalo. — Ko bi bil jaz prijatelj javnih razkazovanj, citiral bi pa gosp. dopisniku lahko ravno zdaj na tem mestu zapisano mnenje in izrek mnogih gosp. duhovnikov iz Dolenjskega, o katerih se sme z mirno vestjo reči, da se prištevajo med najbolj skušene, previdne in znajdene duhovnike Ljubljanske škofije, pa zarad kamnitih tabernakeljnov se nihče izmed njih z njegovimi mislimi ne strinja. Ravno tega morem zagotoviti gosp. Gnj. celó o gospodu, ki ima v eni izmed slovenskih škofij v tacih zadevah prvo razsodilno besedo, in o katerem se menda nihče ne bo upal reči, da ne vé ali ne ume, kaj zahtevajo cerkvena določila. (Slavno vredništvo „Novic“ ima ta dokument v rokah, kjer ga lahko vsak vidi, kdor mojim besedam ne verjame.) Nek g. župnik na Gorenjskem pa, ki je v cerkvenih zadevah jako skušen, dejal je, ko je „poslano“ v „Novicah“ prebral: „Naj ga je spisal, kdor koli, prav je storil; zakaj resnico je govoril.“

Kaj je namen tabernakeljna v katoliških cerkvah, in da toraj ni nikdar prelep in predragocen, to vem, hvala Bogu, tudi jaz. Kdor hoče o tem v resnici kaj sprelepega videti, ni mu treba daleč hoditi: v Ljubljanski Št. Peterski cerkvi vidi tabernakelj, ki ne dopada le strokovnjakom in sploh vsakemu, ki ume, kaj je pravilna cerkvena lepota, ampak menda tudi takim, katerim so veselje „metlasti pušeljci do stropa“. Mnogokrat sem ga že videl, pa še vedno ga grem rad pogledat, če je le moč; zakaj on je vreden in dragoceni hramček za presveto Rešnje Telo. Take ali enake tabernakejne naj si napravljajo, kjer ljudstvo zarad denarja to zmore; meni vsaj bi bili čez mero všeč, ako ravno me gosp. Gnj. menda šteje med „mojstre skaze in njihove privržence“. Pred taki tabernakelj pa tudi ni treba pred obhajanjem stopiti gospodu duhovniku s strahom, kaj bo, ako bo našel skup sprijete sv. hostije, — napaka, o kateri zadnjič še omenil nisem.

(Konec prihodnjič.)

Ozir po domovini.

Storžič.

Če pride popotnik v prijazno mestice Kranj in se ondi ozira proti severo-izhodni strani, gleda dolgo vrsto lepih planin, katere se skoraj brez predgorja raztegujejo med Kranjsko in Koroško, nekoliko tudi še med Štajersko deželo.

To pogorje so na severni strani Karavanke, na severo-izhodni pa Kamniške planine, obé v prirodoslovnem obziru jako zanimive, in zato od prirodoljubov prav pogosto obiskovane. Iz tega pogorja kipijo v zračne višine orjaški velikani: Brana, Ojstrica, Skuta, Greben, Grintovec, Kočna. Al pustivši te in vse druge na strani izvolim si danes za predmet svojega spisa onega ljubčeka, ki mu je Storžič imé in katerega — 2129 metrov visocega — sem v svojem življenji, Bog vedi, že kolikokrat oblezel ter preiskaval.

Iz Kranja se po trojnem potu pride do Storžiča in potem na njegovo sleme.

Prvi, še dosti zložen, je memo Tenetiš na Trstenik, od tam čez Babnivrt do planinskih koč in od ondot po kadunjastim planinskim pašniku do grebenastega roba in poslednjič na vrhunec. Po tem potu bilo bi mogoče celó krave prignati na vrh Storžiča.

Drugi pot vodi čez Kokrico memo Bele do Bašeljna in od todi ali naravnost po strmi stezici do Bašeljske koče, ali pa počez čez hribec, na katerem stojí cerkvica sv. Lorencu posvečena; potem po dobrohodni ne preveč napeti stezici, vijoči se po peščenem robu do košenic in zmiraj više čez nje do mesta, kjer drevje neha; od tam pa po silno strmi s podrsljivo travo obraščeni žlebasti brežini na rob in dalje za njim do vrhunca.

Najboljši in zložnejši pot na Storžič se meni dozdeva od Predvora. Tu greš ali se pelješ iz Kranja do tje po lepi Kokriški cesti skoraj vedno ob reki Kokri, katera je v teku časa globoko strugo si izkopala skozi naplavino (diluvij) memo dobro obdelanega polja skozi prijazne vasi Primskovo, Gorenje, Milje, Visoko, Hotemaže in Tupaliče, kjer je poštna postaja in dobra gostilnica. Kdor nima še brešnja in vodnika seboj, svetujem mu, tù s potrebnim se preskrbeti. Gospod poštar in gostilničar, jako prijazna duša, slehernemu prav rad dobro postreže in vé mu najcenejšega in zanesljivšega vodnika poiskati. Od Tupališke pošte se zavije pot čez most proti severu-zahodu memo Hribškega grada po polji do Novevasi in od tam po voznem potu čez malo napeti klanec v jarek Suha, po katerem potok enacega imena prav ljubko šumlja čez golo kamenje. V dobri uri človek prav lahko prikoraka do mesta, kjer Suha izvira. Kogar žeja, onemu je treba, da se napije bistre in kakor kristal čiste vodice ter ž njo še napolni si steklenico, ker potem ni do Bašeljskega sedla nobenega studenca več. Vožna pot se skrči v stezico, katera nekaj korakov prav strma prihaja, a kmalu je manj napeta in se vije skozi listnik gladkodeblih bukev ali hib, namešanih z visokimi jelkami in smerekami. V pičli uri počasnih stopinj se pride iz te veličastne gozdne samote do Močevske koče, stoječi pod košatim drevjem na zeleni trati. Tukaj se ti na potovanji vprvo prikaže krasna planinska rastlina baguljnek (Rhodo-

dendron hirsutum), opominovaje te, da si že precej visoko prilezel. Pred seboj ne daleč imaš Mačevsko sedlo; na desni štrlé v zrak strme skalnate pečine malega Grintovca, na levi pa se pred Storžičem ponižno dviga čez polovico z drevjem obraščena Grebenica. Za dober streljaj od Mačevske koče, kjer je druga zelena rován, víje se stezica v polukrogu proti zahodu skozi gosto bukovje in v poli ure hodá si pri Bašeljski koči, stoječi na zeleni vegasti planoti Grebeničnega hrbta. Nekaj stopinj od koče do roba ima človek iznenadni razgled na Storžič, ki se mu tu v vsi svoji velikosti prikaže. Od roba, kjer je skalnata odprtnina podobna vratam, se gre nekaj korakov navzdol, potem čez peščeni plaz in na to, ker se stezica delí v dva hodá, ali po gorenji, ker človek polagoma zmirom više in više leze in memo tega pred dospe k bistremu, iz skalnate razpoke curečemu studenčeku, ki je žejnemu jako zaželjen. Od todi se vije stezica naravnost počez in se zedini z dolenjo pri drugem, malo pod Bašeljskem sedlom izvirajočem studencu. Še nekaj stopinj in v sedlu si, od kodar veselo gledaš na Koroško in v podstoržičevo dolino.

Iz sedla se gre zdaj nekaj časa na severni strani Storžiča in začenja se strmejši, ter težavnejši pot; treba je namreč stopati hudo navkreber, plaziti se čez navaljeno kamenje, preriti tu in tam po tleh plazeče gosto ruševje ali cretje (Pinus Mughus); vendar ves ta zoperni pot je brez vsakoršne nevarnosti, po katerem prisopihaš na grebenasti rob, potem pa ob skalovji poševo na kadunjasto, z lasnato travo obraščeno strmino in po njej naravnost na goli vrh Storžiča. Od Bašeljskega sedla do vrha je kake dve uri plazenja. Kdor je močnih kit v nogah in nemoljavih pljuč pride po tem potu od Tupališke pošte v kakih 5 urah na Storžič.

Razgled s Storžiča je jako veličasten. Se obrneš proti izhodu, vidiš na oni strani Kokriške doline velikansko Kočno (2540 m.), čez katero siviglavi Grintovca (2558 m.) in Skute (2520 m.) kukati. Se zasučeš proti severu ter pobesiš očesa v globočino, občuduješ na desni strani romantično dolino pod Storžičem, ne levi pa vrtoglave propade in drugo dolino, steguoča se do Tržiča, obé z mnogimi naselbinami, katere v dolinski ravnici in po rebrih stojé. Odprta ti je pred očmi izvišena Jezerska rován v kotu z Virnek-Grintovcem (1648 m.). Pred seboj imaš Javornik vrh, Stegunek vrh, Ljubelja, raztegnjeno Košutno (2092 m.), z golim Obirom na strani in v daljni daljavi objemajo obzorje razne Koroške in Štajerske planine. Nepopisljive krasote je pa razgled proti severu-zahodu in naravnost proti zahodu. Smelo bi se trditi, da, kar iz bližnjega Grintovca na to stran vidiš, ni v nobeni primeri s tem, kar s Storžiča ogleduješ.

Pred vsem prezreš tu celo dolgo vrsto Karavank, iz čigar pogorja se gora čez goro dviga: Zelenica, Stol (2230 m.), Kočna, Golica, Rožica, Kepa, Bašica in na desni strani za njimi se ti kažeta Dobrač in Veliki zvon, stoječa ob Zilski dolini na Koroškem. Se obrneš naravnost proti zahodu, se ti razgrinja pred očmí panorama čudapolne lepote. Z enim pogledom objameš pogorje Juliških planin, v katerem okrog svojega sivega očeta, orjaškega Triglava (2864 m.), drugi velikani kipé v zračne višine: Babji zob ali Mangart, Zebnik, Kamenvrh, Prisank, Razorka, Jezerc, Špik, Martuljek, Rogica, Rujovina, Krn, Črna prst, in med Draškim vrhom in Vogatinom se ti bliščí vrh gore Kanina.

V rajski lepoti se ti kaže tudi planjava na to stran. Kakor na mizi imaš pred seboj razgrnjeno vso Gorensko stran (v ožjem pomenu) od Kranja notri do Most, kjer se stisne v romantično dolino, segajočo do izvira Korenske Save in še dalje do Belepeči. Že z bistrim očesom, še bolje pa z daljnogledom lahko spremljaš ne samo tek Korenske Save, kakor srebrni pas vijejoča se najprej doli po dolini, potem pa pri Bodežčah združena z Bohinjsko sestrico valivša se dalje proti Kranju; marveč tudi Rudolfovo železnico izpeljano poleg nje. Enako tudi prav lahko šteješ mnogo vasí in cerkvá, stoječih na tej marljivo obdelani planoti; in da se nad lepoto tega kraja ne moreš čisto nič pritožiti, ti bliščí naproti tam v kotu pod gorami Bleško jezero sè svojo vabljivo okolico. Zares! že samo ta pogled na Gorensko stran povrne preobilno ves trud, ki ga prestane človek plazeč se na Storžič.

(Konec prihodnjič.)

Popotne črtice.

Na Pehlicah.

(Dalje.)

Ko se sprehajava po mestu, se je bilo nebo razjasnilo in solnce pogledalo skozi megle, kakor da bi hotelo tudi videti Keceljnov obraz. Mi dva pa napreževa in se odpeljeva nazaj proti Mengšu. Vožnja je bila skoro prekratka, ker je svet v pomladanski obleki tako lep. Zvečer se zaletim tudi nekoliko k gosp. župniku, jako prijaznemu možaku, potem pa hajdimo spat!

Spat? O ne! Ura je komaj devet. Jaz nisem šel iz Ljubljane, da bi spal. Spite, prijatelji, naj spi ves svet, a jaz ne še. Saj je v Mengšu tudi „kazina“, idimo tje, da vidimo Mengiške „kazinôte“. Bomo videli, kaj bo. Že sem pred Staretovo pivarno, že sem na pragu, že za mizo. Pivo dobro, mrzlo, prilega se. Za drugo mizo sedí nekaj mož, Mengšanov. Prav krepke gorenjske postave, obrazi pošteni. Od kodi vraga me poznajo? Saj se ne spominjam, da bi jih bil že kje videl! Prične se pogovor o raznih stvaréh, o treblenji gosenic, pokončevanji kebrov itd. Možje to že vse vedó, ker beró „Novice“. Slednjič od gosenic in kebrov pridemo na politiko. Radi bi bili od mene kaj novega zvedeli, a kaj bom vedel jaz, če še Andrassy sam nič ne vé! Tako pridemo na občinske volitve. Meni se je prav dobro zdelo, da so Mengšani volili narodnega župana.

„Nekoliko težko je šlo“ — pravi eden mož — „a zvili smo jo, čeravno je gospod S.....“

V tem se odpro vrata in „lupus in fabula“, to je gospod A. S. vstopi. Vse omolkne, gospod A. S. pa sede za mizo in se začne razgovarjati s kmeti.

Jaz se skonca ne vdeležujem razgovora, ki se plete o teh in onih rečeh. Pritaknem pa se vendar, ko mladi gospod A. S. spregovorí: „Ej, tisto narodnjaštvo ni nič! Pri nas za bokal vina vsak voli vsakega, bodi si Slovenec ali nemškutar.“

„Ne zamerite“ — se oglasim jaz — „to ne bode res, zoper to besedo bodo tudi nazoči možaki oglasili se. Če bi se v Mengšu dobil za bokal vina vsak, zakaj pa niste župan Vi, ki ste se za to čast toliko poganjali in morebiti tudi kak sodček vina žrtovali?“

Možic na to ne dá odgovora, ampak izpije svoj kozarec do polovice. Poslušalci se pa vidno v pest smejejo. Slednjič vendar spregovorí: „Veste, to mi je bilo preneumno. Jaz nisem nikdar maral biti župan.“

„Ne bo res, brez zamere“ — odgovorim jaz — „prav radi bi bili, pa ljudje so si izbrali boljega. Nemškutarija že tudi v Mengšu gaga, ne pijača in ne denar je ne bota spravila več na noge. Tako je in nič dru-

gače. Jaz stavim, da vi ne boste nikoli župan Mengiški, dokler se držite Dežmanovih grabelj."

Možic izprazni kozarec in si naroči druzega, kmetje pa gredó v pest se smejaje drug za drugim.

„Jaz pa vendar rečem" — pravi ta junaški gosp. A. S. — „da za pijačo lahko dobim fantov, ki bi vas pretepli."

„To ne bi bili fantje" — je moj odgovor — „ampak lumpi. Ta vaša beseda je bila vrh tega zeló nepremišljena. V vašo čast bi jaz tudi rekel, da niste v stanu kaj tacega storiti, toliko olikani ste že, če prav ste nemškutar."

Možic kozarec izpije in gre, ločitev ni bila nič kaj prijazna. Tudi jaz grem, zdaj res v posteljo. V spanji pa se mi sanja o nemškutarjih, ki vkljub vinu in denarju pri poštenih kmetih nič ne premorejo. Kjer se ljudstvo zaveda, ni prostora več za nemškutarje.

Zjutraj me zbudi prijatelj ob osmih — pozna ura res, če spomladansko solnce kuka skozi okna. Vrag vedi, da sem tako dolgo in tako trdno spal! Popolnoma okrepčan vstanem in po prisrčnem slovesu od dragih mi prijateljev se napotim dalje. Kam? Človeka vleče srce vedno h kamenu, kjer je bil krščen. Hajdimo toraj v Vodice! Pa po katerem potu? Lepo je zdaj povsod, koder greš, tedaj idimo na okoli, saj do večera smo lahko v Medvodah, od koder nas potegne „črni duh" v Ljubljano.

Od Mengša pelje cesta preko Most. Bog ne daj, da bi tu prašal po maslu! Tepen boš v sredi vasi in o poldne. Zakaj? Moščanom namreč nagajajo, da jim je nekdaj pes maslo snedel; da bi ga zopet ž njega spravili, so dali pèsa v prešo. Ne vem, so li Moščani sedaj še taki, a nekdaj so bili silno hudi, če je kdo po maslu prašal, in so pretepli celó samostanskega hlapca, ki je maslo pobiral. (Konec prih.)

Politične stvari.

Iz govora dr. Vošnjaka

ob shodu slovenskih volilcev v Žavcu. *)

Predmet dr. Vošnjakovega govora je bil pretres sedanje notranje in vnanje politike Avstrijske. Govornik se ozira na zgodovino zadnjih 10 let od 1867. leta, ko je privandrani tujec Beust ustvaril dualizem ter izročil Slovane nemško-liberalni in ogerski sili in s tem zakrivil vedno rastoče homatije, nemir in prepir, propad v gospodarstvenem oziru, hiranje in slabost celega cesarstva. Večina poslancev v državnem in v deželnih zborih je umetna, ker se ne naslanja na večino ljudstva; ona vse storí sedanji vladi na ljubo, ker vé, da s to vlado tudi ona pade. Volilni redi so vseskozi krivični in bi se morali pred vsem popraviti. Zakaj ima pri volitvah en grajščak, da le 100 gold. davka plača, toliko pravice, kakor 5 do 6000 kmečkih prebivalcev, ki morda 100.000 gold. in še več davka plačujejo? Na Štajarskem voli 220 velikih posestnikov 4 poslance v državni zbor, tedaj pride na 55 volilcev en poslanec, med tem, ko Celjski volilni okraj šteje nad 100.000 kmetskih prebivalcev, ki samo le enega poslanca volijo! Tudi mesta imajo veče volilne pravice, nego kmetje. Vsled tega je v državnem zboru le ena tretjina kmetskih poslancev, namesto da bi najmanj dve tretjini svojih poslancev imeli. Še posebno oškodovani pa so Slovani; če tudi so v večini v državi, vendar po sedanjem volilnem redu nikoli ne morejo priti do večine v državnem zboru. Nemško-liberalna stranka, katera že toliko let vlada, dobro čuti, da nima naravne podloge; ker pa si hoče ohraniti svoje gospodstvo, raji pušča v najimenitnejših vprašanjih vse Magjarom na ljubo, samo da še dalje more vladati. — Govornik se potem obrne do Avstro-ogerske pogodbe, katera se ima spet na 10 let skleniti in tako nadaljevati vse sedanje krivice, pa nam naložiti še veča bremena, nego smo jih dozdaj prenašali. Leta 1867. je bilo sklenjeno, da plača za skupne stroške, to je, za armado in brodovje Avstrijska polovica 70%, Ogerska pa le 30%, tedaj, če skupni stroški znašajo 120 milijonov gold., plačamo mi 84 milij. gold., Ogri pa 36 milijonov gold. Dokazano je, da ta razmera ni pravična — pa bo le za naprej ostala. Tudi banka Dunajska se bode na pol Ogrom izročila, da z vsem tem še dalje na krmilu obdrži nemško-liberalno stranko, in da smo še dalje Slovani v Avstriji na steno pritiskani. — Isto neplodno in nesrečno roko ima nemško liberalna stranka v vseh notranjih vprašanjih. Že 4 leta teče posvetovanje o prenaredbi direktnih davkov, pa težko, da se v tem državnem zboru dožene, a gotovo ne bo olajšanje zemljiškega in hišnega posestnika. Uredovanje novega personalnega prihodninskega davka je dobra misel, a bati se je, da zadene tudi mnogo kmetskih posestnikov. Ker se misli stari pribodninski davek povsod odpraviti, bi se tudi pri zemljiškem davku morala odpisati tretjinska priklada, katera je pod imenom „prihodninskega davka" leta 1849. bila naložena. Pa to se ne bo zgodilo, ampak namesti $26\frac{2}{3}$ % bi se le $2\frac{2}{3}$ % odpisalo. — Državni proračun kaže v vsakem letu primanjkanje od 30 do 40 milijonov gold., samo lani se je državni dolg pomnožil za 112 milij. gold., in pri vsem tem so se tudi državni dohodki zdatno povekšali, a vse nič ne pomaga, ker so zdaj državni stroški že na 406 milij. gold. narastli. Kam gre toliko denarja? V prvi vrsti sta činž za državne dolgove in skupni stroški, potem pridejo stroški za notranjo upravo, za uradnike, katerim se je leta 1869. plača neprimerno povekšala. Povsod preveč pisarije! Zlasti c. k. okrajni uradi v sedanji sestavi so odveč, ker župani in okrajni zastopi morajo največ njihovega dela, in to brezplačno, opravljati. — Silno stroškov je dalje za železnice, zdaj že 26 milij. gold. na leto. Zidalo se je mnogo prav nepotrebnih le zato, da so si podvzetniki, se ve da vsi privrženci vladajoče stranke, svoje žepe polnili. Tedaj nikjer prave varčnosti. Slab izgled države so posnemali deželni zbori, okrajni zastopi in občine. Priklade so vsled tega že tako narastle, da znašajo še enkrat toliko, kolikor direktni davki. Po takem potu ne moremo naprej iti, če ne, pridemo vsi na kant. Treba je, da se ljudstvo bolj zaveda svojih postavnih pravic, političnih in narodnih, potem pa da jih trdno brani. Res, da smo Slovani po volilnih redih silno prikrajšani, in da skoraj v nobenem zboru večine ne moremo dobiti, pa saj tega se držimo, kar nam gre po postavi! Kjer nam je poslanca voliti, izberimo si neodvisnega narodnega moža, naj nam se še tako ponuja kak c. k. okrajni glavar, ali kak širokoustni nemškutar. Člen 19. ustave nam daje popolno narodno ravnopravnost. Kdor sam ne brani svoje pravice, ta se ne sme pritoževati, ako se mu krati. — Govornik prestopi potem na Avstrijsko vnanjo politiko. Vsaka doba ima svoje ideje, katere težko, a vendar pridejo do zmage, naj se jim še tako ustavljajo posamezni ljudje. V sedanjem veku je prešinila ideja narodnosti vse omikane narode. Zedinila se je v malo letih Italija, potem Nemčija, in Rusija ravno tej ideji

---

*) O tem shodu Štajarskih Slovencev so „Novice" na kratko že poročale, prinesó danes glavne točke tehtnega govora. Vred.

ima zahvaliti svoje velikanske vspehe. V našem cesarstvu so zedinjeni oddelki največih treh Evropskih narodov, nemškega, slovanskega in romanskega, in zraven teh še magjarsko pleme. Narodne meje segajo na mnogo krajih ena globoko v drugo narodnost, Čehi molé globoko med Nemce, od katerih so od treh strani obdani; mi Slovenci se sicer neposrednje naslanjamo na ostale Jugoslovane, pa mejimo do Magjarov, Nemcev in Italijanov. Avstrija mora tedaj vsem narodom enako pravična mati biti, potem ostane krepka država in narodi bodo zadovoljni in srečni. Poslednji čas je, da naši vladajoči možje izpoznavajo to nalogo, ako nečejo cesarstva v največe nevarnosti pahniti. — Kakor notranja, je tudi vnanja politika bila jako nesrečna, odkar so krmilo v rokah imeli poprej nemški liberalci in zdaj Magjari. Mi Avstrijski Slovani ne zahtevamo, da bi Avstrija, kakor slovanska Rusija, bila naravnost v boj šla za zatirane Slovane v Turčiji, ker vemo, da to bi ne bilo po volji Magjarom, niti mnogim Nemcem ne, ki so naši sodeželani. To pa smemo po vsej pravici zahtevati, da Avstrija ne dela proti osvobojenju turških Slovanov v prid Turkom. Ko bi Avstrija v ta namen svoj meč proti Rusiji potegnila, tedaj bi Avstrijski Slovani (in to smo vsi slovanski poslanci v državnem zboru objavili), svojo pomoč odrekli, in Avsrija bi si s takim činom sama svoj grob kopala. — Govornik konečno razlaga težko stanje slovenskih poslancev v deželnem in državnem zboru, kjer jih je le mala peščica proti ogromni večini nasprotnikov. A to jih ne straši niti ne moti v njihovem delovanji. Vsak od nas lahko stopi z mirno vestjo pred narod, da je storil in se boril, kar je bilo v njegovi moči, za blagor domovine in naroda. Bodrilo in krepilo pa nas je prepričanje, da vsaka pravica mora konečno zmagati in da tudi mi Slovenci še bodemo gledali lepših in prijaznejših časov. Do tačas pa ostanemo stalni in složni, kakor dozdaj in zmaga bo naša!

Naši dopisi.

Maribor 24. junija. (**Slomšekova svečanost.**) Kakor je od odbora izdani načrt naznanil, se je svečanost v slavo razkritja Slomšekovega spomenika vršila v 3 glavnih delih. Prvi je bil cerkveni, obstoječ iz pridige in slovesne sv. maše, drugi strogo opravilni nanašajoč se na denarstvene in poslovne zadeve spomenikove, in tretji veselilni, napravljen v veselje vseh častilcev nepozabljivega dobrotnika v duševnem in telesnem oziru Slovencev, našaga Antona Slomšeka. A le prvi del se je vršil tako, kakor je bil osnovan, drugi je moral popolno izostati, tretji pa se je obhajal v drugi obliki, kakor je bil odbor izprva namenil. Pridigoval je čez meje naše vladikovine kot izvrsten cerkven govornik znani gosp. kanonik Franc Kosár in v daljšem po vse mojsterskem govoru razlagal trojni napis na spomeniku: 1) „Dem Begründer des Bischofsitzes in Marburg“ (vstanovniku škofovskega sedeža v Mariboru), 2) „Egregio episcopo sanctae ecclesiae, optimo pastori“ (prežlahnemu škofu svete cerkve in najboljšemu pastirju) in 3) „Buditelju slovenskega naroda, pisatelju in pesniku postavili hvaležni Slovenci“. Prva točka je dala gosp. govorniku povod razložiti zgodovino vstanovitve škofovskega sedeža v Mariboru oziramo prenosa Lavantinske stolice iz Št. Andraža v Lavantinski dolini na Koroškem v Maribor in združba slovenskih prej Sekovskih dekanij na slovenskem Štajarskem z starejšim Lavantinskim delom te vladikovine. S živo in zgovorno besedo so se tu slikale ogromne težave in ovire, ki so se temu podvzetju nasproti stavile. Štirikrat je bilo to potrebno a silno težavno delo započeto, in štirikrat je vstalo brezvspešno. Še le apostolski gorečnosti in prekomerni požrtvovalnosti našega Antona Martina Slomšeka se je posrečilo blagodejno delo izpeljati. V dokaz drugi točki se je gosp. govornik skliceval na priznalne in hvalivne izjave najviših cerkvenih predstojnikov, ki so brž po smrti blazega vladike od vseh krajev škofijskemu kapitolu dohajale, in pa na vstanovitve raznih bratovščin in napravo mnogih misijonov v duševni korist njegovih ovčic. Tretji napis opravičujejo mnogobrojni duhovni, pedagogični in pesniški spisi našega škofa, kteri so mnogokrat, kakor v „Blaže in Nežica“, svojemu času za četrt stoletje naprej bili. Posebno povdarjala se je tudi ustanovitev družbe sv. Mohora za razširjevanje poučnih knjig med prostim ljudstvom, ki šteje zdaj 26 tisoč družbenikov. — Pridiga je bila najprej nemška in potem slovenska tako, da se je vse poglavitno v obeh deželnih jezikih poslušalcem razložilo. — Po pridigi je bila slovesna sveta maša, katero so služili častiti gospod stolni prošt Franc Zorčič. Skončala se je cela cerkvena svečanost z vzvišeno pesmijo „Te Deum,“ kar je vse mogočni pevski zbor s korali poveličal. Velika stolna cerkev je bila, kakor morebiti še nikoli, prek in prek napolnena s pobožnim občinstvom, med katerim smo videli mnogo odličnih narodnjakov iz Ljubljane, Koroškega, iz Gradca in iz raznih drugih krajev. — Druga točka, kakor tudi tretja, „beseda“ v čitalnici, se **ni smela vršiti**, ker je župan Mariborski izvršitev teh dveh toček s tem zabranil, da je sploh delovanje Mariborske čitalnice na dalje ustavil. Ravno ko so razni gostje v čitalnici pri obedu bili, je prinesel sluga mestnega urada ukaz velemožnega gospoda župana, da se **mora vse zborovanje in razveseljevanje v čitalnici opustiti!!** Tudi cerkveno svečanost je njegovo velemožje zabraniti hotelo, a dospela je prepoved nekaj prekasno, tako, da se svečanost brez velikega pohujšanja ljudstva ni mogla več ustaviti. — Namesti besede v čitalnici so se gostje — kar jih je še v Mariboru ostalo bilo — zvečer zbralo v dvorani in na vrtu Šramelnove gostilnice, kjer se je napivalo, pelo in godlo čez polnoči. Krepki glasovi milozvučnih slovenskih pesem, prepevanih od slavnoznanega pevskega zbora Ljubljanske čitalnice, so navduševali zbrane častilce neumrlega Slomšeka, godba južne železnice pa je med petjem živahno godla raznovrstne lepe slovanske melodije in melodije iz Slomšekovih pesmi, ki so globoko segale v srce zbranega občinstva. Med improviziranimi govori je posebno govor gosp. dr. Vošnjaka veliko veselosti izbudil. — Čestitek po telegramih je došlo iz vseh krajev od Inomosta, iz Vidma, iz Dunaja, iz Karlovca, Varaždina, Zagreba, Ljubljane, Celovca, Gorice itd. nad 27, ki so bili z veliko navdušenostjo sprejeti. In tako se gosp. Mariborski župan dr. Matej Reiser, c. k. notar, vendar ne more ponašati, da je nedolžno veselje Slovencev Mariborskih in od daleč došlih, ki so eno najsvetejših človeških dolžnosti izpolnevali, namreč dolžnost hvaležnosti do svojega dobrotnika, popolnoma vničil, akoravno se mu mora priznati, da je svoj namen precej dobro dosegel. Mi pa gosp. c. k. notarju, ki svoj kruh med Slovenci in od Slovencev služi, na vsa usta povemo to, da so Slovenci prestali in preživeli Hune in Avare in od stoletja do stoletja ponavljani zulum roparskih Turških čet, da pa pod starodavnim geslom: „vse za vero, dom in cesarja našega“ bomo tudi malenkostno iglično zbadanje tujih nam županov prenesli. Župani se menjajo, narod pa ostane!

V Gorici 23. jun. — Znan je pregovor, da se svet s prav pičlo modrostjo vlada. To ve marsikateri državnik. Ali — da se tudi časniki mnogokrat s pičlo modrostjo

uredujejo — to ni vsem čitateljem znano, in znabiti tudi nekaterim časnikarjem samim ne. Bilo je letos o Véliki noči: po vseh časnikih je šla vest, da tako pozne Vélike noči, kakor letos, nismo še imeli, od kar je vpeljan Gregorijev koledar (1582).“ To se je zdelo časniškim „noticlarjem“ tako važno in modro, da so malo da ne vsi dali to vest v svojih listih ponatisniti — ne misleč, da so že oni sami Bog zna kolikokrat enako pozno Velikonoč doživeli. Samo od l. 1848. do 1878. bila je Vélika noč 6krat pozna, kakor letos, namreč: 1848 (23. aprila), 1851 (20. aprila), 1859 (24. aprila), 1862 (20. aprila), 1867 (21. aprila), 1878 (21. aprila). Česar pa naši časniki znabiti ne vedó, je to, da se ni že najmanj 40 let primerilo pri nas, da bi bil dve leti zaporedoma dež na sv. rešnjega Telesa dan. To pa je bilo pri nas in gotovo tudi v mnogih druzih krajih *) Dve priljubljeni procesiji imamo tisti dan v Gorici: zjutraj v mestu, zvečer na Kostanjevici pri Frančiškanih; obe je letos dež zabranil, kar se tudi redko katero leto zgodi. Sicer pa moramo biti zadovoljni, da je bilo na sv. Rešnj. Telesa dan slabo vreme, če ne — naredila bi nam časnikarska modrost bržkone grdo zmešnjavo. Naš „Eco“ je priobčil nek red za procesijo, o katerem smem reči že zdaj za vprihodnje, „che non verrà osservato“, ker se ne vjema sè starim tradicionalnim redom, ki ste ga že pred več ko 50 leti potrdile cerkvena in svetna oblast. Ne glede na druge novosti ste na pr. srednji šoli (gimnazij in realka) in okolični kmetje vvrsteni na nepravem mestu. Ta opazka velja za prihodnje leto. — Kedar je naj veča sila, je — ministerska roka najbolj mila. Pomiloval sem Vas Kranjce in Štajerce vseh krajev, kjer bi bil letos „nekdo“ predsednik maturitatnim prekušnim komisijam. Načela zrelostne preskušnje, ki jih je priobčila te dni „Wiener Zeitung“, so res zlata vredne, kajti „maturitatne preskušnje“, kakor so bile dosedaj na mnogih učeliščih, bile so satira za preskuševanje zrelosti in ostudna muka za mladino. Spotikati se utegne marsikdo nad tem, da verstvo ni več „maturitatni predmet.“ Znabiti da je vérstvo izpuščeno iz namenov neprijaznih; ali, če reč dobro preudarimo, bomo zadovoljni, da veronauk neha biti predmet „ad hoc“, to je, za „preskušnjo“ in za „red!‘ Klasifikacija iz veroznanstva je že sploh le — „potrebno zlo“, tem veče zlo je bila tista nenaravna (nenravna?) klasifikacija, ki se je tu pa tam kovala v — po večem neveščaških — komisijah maturitatno-preskušnih na negotovi podlagi kakih 3 vprašanj v četrti ure! Veselimo se tedaj, da je — kar tudi včerajšnji „Vaterland“ (od 22. t. m.) konstatuje, — naše merodajne šolske može vendar enkrat pamet srečala. Druga — se ve da — je, ali bodo preskušne komisije starim, zdravim, zdaj ponovljenim načelom in njih izvrševanju kos? Navada je železna srajca!

Iz Postojne 24. junija. — Prezgodaj so menda vriskali! „Tagblatt“ je 19. dne t. m. prinesel „poslano“ s podpisom: „mehrere Verfassungsfreunde“, ki veselja poskakujejo, da dr. Razpet zapustí Postojno, katerega denuncirajo za „narodnega prenapetneža“ in „sovražnika ustave“, končavši s kričem: „es lebe die Verfassung! živio!“ — Zdaj pa slišimo, da dr. Razpet pri nas ostane. — Ki nikoli nismo mogli prav verjeti, da bi se s prestavo na slabeji službeni kraj kaznoval mož, kateremu nihče ne more odreči, da je eden izmed najbolj zasluženih okrajnih zdravnikov na Kranjskem, pa tudi nismo vedeli zakaj, ker mi dr. Razpeta nismo nikoli videli prenapetega o narodnih zadevah. Ono „poslano“ nam odkriva zdaj še le skrivnost, da je pa le spet za grmom tičala ona prokleta denuncijacija, ki vsacega poštenega domačina, ki se ni izneveril narodu svojemu, proklamira za „prenapetneža“ in „sovražnika ustave“. Sram vas bodi judeže Iskarijote!

Iz Lahovič pri Cerkljah 13. junija. M. B r. — Naj se oglasim v predragih nam „Novicah“ in kaj malega poročam iz naše okrajine. Binkoštne praznike smo prav ugodne in vesele imeli, bilo je lepo vreme in cerkve bile so polna ljudstva, ki je došlo zahvalit se za prejete dobrote. Prijetna spomlad kmetovalcem daje upanje vesele žetve. Celó tički so letos pri nas nekako bolj varni bolj neumnih kot hudobnih otrok; slišal sem nedavno nekega dečka, ki mi je tožil, da ne more dobiti toliko gnjezd. Poskrili so se pred vami, da ne preganjate vrtom in polju koristnih varhov, vi pa ne trgate hlač na škodo si lastno — sem mu odgovoril. Žito vse je dosti lepo, samo detelje imamo prav malo, nekateri celó nič, ker so jo v jeseni miši pokončale. Lan, prosó in turšica lepo kažeta. Sadje je tudi polno, pa že zdaj snedeni otroci prežijo po nezrelem sadji. Stariši, bodite vendar pametnejši kot otroci vaši; ne dajte jim nezrelega sadja, ki jim grižo in druzih bolezin, pa tudi smrt napravi! — Zdaj pa še nekaj: Čebele pri nas prav dobro rojijo, kjer imajo ugodno pašo in so dobro gleštane. En čebelar mi je pravil, da jih ima iz 6 panjev zdaj že 28; drug pa, ki se že veliko let ni pohvalil, se hvali letos, da mu prav veselo rojijo. Čebelica tudi potrebuje hrane; dokler je ne dobí zunaj, mora jo čebelar pitatí v čebelnjaku; žalibog, da mnogi čebelarji še tega ne vedó, pa se potem čudijo, da jim pridna živalica mrjé!

Iz Krope 15. junija. — Ker vem, da drage nam „Novice“ nimajo prostora za obširne popise veseliških dogodeb, Vam le na kratko naznanim, da program čitalnične veselice binkoštni pondeljek se je na veselje vsem pričujočim in v najlepšem redu izvršil od prve do zadnje točke, le da iz mile Kamnogorice, kjer sta gospoda pl. Kapus in Pesjak nam tako ljubeznjivo na roko šla, nismo môgli, ker je premalo časa nam ostajalo, izleta napraviti na „Vidovec“, nepozabljivemu dr. Tomanu preljubi kraj. Zato nas pa je odškodovalalo z navdušenimi živio-klici sprejeto pismo, ki ga je gosp. dr. Jan. Bleiweis poslal gosp. predsedniku, ker vabljen na našo svečanost sam ni mogel priti. Da je pismo, govoreče o narodni slogi kot temelji narodne sreče, bilo jedernato, kaže ta, da na vsestransko željo ga je pl. Kapus mlajši v drugič bral. Bodimo tedaj zložni in spolnile se bodo Prešernove besede, da bodo Slovencem zasijala milejša vremena; vsaj nas vendar ni mala peščica! — Srčna zahvala gre za lepi dan, lepi večer ni lepo noč vsem, ki so pripomogli, da čitalnica naša, najbližniši narodni zavod orjaškega Triglava, je tako krasno izvršila program binkoštnega pondeljka.

Iz Ljubljane. — Kakor je gotovo po vseh okrajnah, kjer Slovenci bivajo, veliko senzacijo izbudila prepoved, da se velikemu našemu Slomšeku v spomin ni smela v pondeljek napraviti slovesna beseda v čitalnici Mariborški, tako tudi tukaj v Ljubljani, in to tem bolj, ker smemo misliti, da je dotični odbor slavnostni program razposlal še le po svetu, ko ga je predložil postavni oblasti. Ali pač take prepovedi izpolnujejo blagi ukaz presvitlega cesarja: „Stiftet Frieden unter meinen Völkern?“

— (*Mestni odbor*) je 21. dne t. m. nadaljeval obravnave odložene v zadnji seji. Živahna razprava je bila o tem, koliko naj bo zdravnikov v mestni službi in kolika njih plača z različnimi naslovi; sklep je obveljal, da bodo 4, kakor so nekdaj bili, in da eden izmed njih opravlja tudi službo ogleda mrličev, s

*) V Ljubljani dež, na Dunaji pa je solnce sijalo svečani procesiji. Vred.

precej višjo plačo, kakor je bila nekdanja, ko sta 1. in 2. fizik (doktorja) imela po 400 in 300 gold., 2 kirurga pa po 200 in 150 gold. letne plače. — Gosp. Regali je vtemljeval 4 predloge, ki so bili v prevdarek in poročanje izročeni dotičnim odsekom; želeti je, da bi predlog njegov obveljal, po katerem naj se prestavi gasilno orodje iz dosedanje shrambe pri mesarskem mostu kam drugam in da na to mesto pridejo prodajalnice mesá ali moke, — kakor tudi ta, da se na živinskem sejmu napravi vodnjak in zasadijo drevesa v obrambo silne vročine poleti. — Odgovarjal je v tej seji župan na več vprašanj. Pri vprašanji dr. Ahačiča: ali gosp. župan smatra sklep zadnje seje o učnem nemškem jeziku v mestnih ljudskik šolah za veljavni, ker ni postavno število odbornikov za predlog glasovalo, je nastal hud vihar od nasprotne stranke, ki tudi to za pravilno sejo šteje, če je 5 odbornikov na begu iz zbornice. Gospod župan je zagovarjal, kakor je mogel in znal, veljavnost sklepa, pa konečno obljubi, da dr. Ahačičev predlog postavi na dnevni red prihodnje seje.

— (*O ceni svilnih kokonov*) nam piše gosp. profesor Povše iz Gorice tako-le:

„Ker dobivam od svilorejcev iz Kranjskega mnogobrojna vprašanja zaradi cene in kupcev za njihovo blagó, naznanjam jim po „Novicah", katere so lani nasvetovale, naj se svilorejci na-me obračajo (kajti vsakemu posebej pisati ni mi časa in tudi ne morem, ker nisem trgovec), da je ta teden kokonom sledeča tržna cena:

1 kilo zelenih kokonov 1 gld. 10 kr. do 1 gld. 40 kr.,
1 „ rumenih „ 1 „ 30 „ do 1 „ 60 „
tedaj, žalibog, silno revna cena! — Kdor pa zaradi prodaje kokonov za seme od mene sveta išče, naj mi pošlje v škatljici 15 parov kokonov, ker le na podlagi znanstvene preiskave morem priporočati dotično blagó tukajšnjim svilorejcem za seme.

Ako morem služiti z dobrim svetom, rad storim, da tako dejansko kažem, da se zavedam dolžnosti uda Kranjske kmetijske družbe, kateri pa želim, da bi izvršila že pred 3 leti podane jej moje nasvete gledé prodaje kokonov."

V Gorici 24. junija 1878. Prof. Povše.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Iz Dunaja. — Še danes ne vemo prav za gotovo, ali je državni zbor že popolno sklenjen ali le začasno odložen; podoba je, da se bode nekako po tihem izgubil. Ko je 21. dne t. m. zbornica gospôska dovršila svojo obravnavo, se je pričakovalo, da se jej naznani odlog državnega zbora, al to se ni zgodilo, menda zato ne, ker je še zmirom mogoče, da Magjarom v zadnejm trenutku kaka muha po glavi šine, da bi ne bili zadovoljni z vsem tem, kar še veliko preveč za prihodnjih 10 let dobijo. Ker je pa pri zadnjih obravnavah v Ogerskem zboru, ki je bil zopet poln Magjarskih škandalov, ministerstvo zmagalo s svojim predlogom, vendar ni več kakih ugovorov pričakovati. Nova pogodba se sme tedaj za dovršeno smatrati.

— Ministerstvo nauka je 18. dne t. m. vsem c. k. deželnim šolskim svetom poslalo dopis velike važnosti, ki kaže, da ni pravi način, po katerem so se dozdaj v gimnazijah in realkah vršile matúre, to je, preskušnje zrelosti mladine, predno iz srednjih šol stopi na višja učilišča. Dijaki v srednjih šolah se dandanes kot jetniki v galejah napenjajo v posamnih predmetih, koncem pa se vendar ne doseže to, kar mladega človeka kaže sposobnega v celoti. V vsem dopisu ministrovem se lahko med vrsticami bere, da dementira to, kar je prešnjim njegovim ukazom načelo bilo. Res skrajni čas je, da se predrugačijo ne same mature, ampak ves „Lehrplan" srednjih šol, po katerem nima veljati „das vielleicht frappirende Detailwissen," sondern sondern die erlangte geistige Reife überhaupt".

Iz Berolina. — Očí vsega sveta se dandanes obračajo v Berolin, kjer kongres razpravlja Turške zadeve. Reklo se je v prvi seji, da vse tajno ostane, kar se bode ondi govorilo in sklepalo, al vsak dan so vsi časniki polni poročil, katera danes zanikujejo, kar so včeraj rekla. Ni nas tedaj volja bralce naše mučiti z dnevnimi laží. Al nekaj je, kar ni prazna govorica, pa v srce boleti mora vsakega Avstrijana, in to je, da po politiki Andrassyevi je zdaj Avstrija na cedilu, to je, uboga samica. Londonski časnik „Globe" je namreč v polnem tekstu objavil dogovore (memorandum) Rusije z Anglijo tako, da ni dvombe o porazumku Ruske vlade z Angleško. Se ve da kakor blisk z jasnega neba je udarilo to na ves svet, najbolj pa na Andrassya, ki ni vedel, da osamljen stojí. Rusija si je zagotovila za kongres lepo pozicijo; česar jej je glavno treba, ima gotovo v torbici svoji in more zdaj z Avstrijo odločno govoriti. V to, kar sta ukrenila lord Salisbury, Angleški minister vnanjih oprav, in pa grof Šuvalov, Ruski poročnik v Londonu, je, se ve da največ pripomogel — „mešetar" v Berolinu. Grof Andrassy, pred vsem Magjar in Honvedski general, je zmirom le Evropejsko politiko delal, češ, da v interesih Evropskih so zavarovani „interesi" Avstrijski, — med tem pa so vse druge vlade delale na svojo lastno korist. On ni hotel slišati tega, kar je Rusija po Ignatievu Avstriji ponujala, — ni razumel poklica Avstrije, da prav ona bi bila v roke vzela vredbo Balkanskega poluotoka, — ni hotel slišati patriotičnih objav Bosniških o potovanji cesarjevem lete 1875. Vse to je Andrassyeva politika prezrla in danes stojimo tam, da vse druge vlade v kongresu se ne bodo brigale za Andrassyeve „interese."

Vabilo na naročbo „Novic."

Koncem tega meseca izteče naročba na „Novice" za prvo polovico letošnjega leta, zato vljudno prosimo gg. naročnike in prijatelje naše, ki so naročnino le za ta čas odrajtali ali ki na novo želijo dobivati naš list, naj se oglasijo zato do konca tega meseca, da liste poredoma dobivajo v pričetku druzega polletja.

„Novice" z „Oglasnikom vred stanejo:
za pol leta po pošti 2 gold. 40 kr., — v tiskarni prejemane 2 gold.
za četrt „ po „ 1 „ 30 kr., — v „ „ 1 „

Naročnina naj se po najcenejši poti poštarskih nakaznic pošilja pod naslovom Blaznikove tiskarne v Ljubljani.

Administracija „Novic".

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih naslednikov v Ljubljani.